

СЕСТРИНСТВОТО – РЕАЛНОСТ И БЪДЕШЕ

Т. Черкезов

Т. Черкезов
МБАЛ „Д-р Ат. Дафовски” – Кърджали

Резюме. *Развитието на съвременната медицинска наука и практика, както и на глобалните демографски, икономически и социални промени, се отразяват върху сестринството нееднозначно. Новото време поставя съсловието пред различни изпитания и то невинаги е подготвено за тях. Цел: да бъдат представени в обобщен вид някои от днешните реалности и бъдещи предизвикателства.*

Ключови думи: *сестрински грижи, професионалисти по здравни грижи, промени*

Abstract. *The development of modern medical science and practice, as well as global demographic, economic and social changes, have an ambiguous effect on nurses' career. The new time puts the profession to*

various tests and it is not always prepared for them. Aim: to present in summary some of today's realities and future challenges.

Key words: *nursing care, healthcare professionals, changes*

„Най-критичният проблем, пред който са изправени здравните системи в света е недостигът на хора, които да работят в тези системи.”

(СЗО, 2003)

Професията на медицинската сестра е една от най-хуманните, съчетаваща в себе си медицински знания и умения с отзивчивост, милосърдие, грижовност и състрадание.

Тези ценности са били утвърдени още от древността. В стари индуски книги е записано: “Тя, сестрата, трябва да знае как се дават лекарства, да е остроумна, предана към болния, да му помага, да го окъпе и измие, ако е необходимо.”

Съгласно класификацията на труда, професията на медицинската сестра се отнася към категорията “човек за човека”.

Трябва да отбележим, че основателките на сестринското дело са били точно такива – за-

бележителни личности с обширни познания и култура, с вътрешна потребност да помагат и да се грижат, всеотдайни и състрадателни. Флорънс Найтингейл – образована, интелигентна, владееща пет езика, музика и живопис, сама израснала в аристократично и богато семейство, не се поколебава да се посвети на болните и отбелязва в дневника си: “Цялата съм обхваната от мисълта за човешкото страдание”.

През следващите десетилетия и столетия професията на медицинската сестра отразява тежненятията и болките на епохата, свързани с опустошителни войни и конфликти. Сестрите

са на бойните полета, във военнополовите болници, сред гражданското население и навсякъде служат всеотдайно, безрезервно, скромно.

В по-ново време сестрите са неизменен помощник на лекарите във всички структури на здравната система, участници в профилактиката, диагностиката, лечението и грижите за болните, без които е невъзможно да си представим добрата медицинска практика. Но освен морално-етичните фундаменти, които оцеляха във времето, се натрупаха много нерешени проблеми около практикуването на сестринската професия у нас и в чужбина. Крайно време е тези проблеми да се подложат на задълбочена обществена дискусия и най-важното – да се предприемат бързи и адекватни управленски решения от отговорните институции за спасяването на сестринската професия, защото тя е застрашена от една страна от сегашния си статус, а от друга – от динамичните промени в обществената и професионалната среда.

Неслучайно двадесет и първият век се определят от редица автори като век на здравните грижи в здравеопазването. Това става на фона на специфични характеристики в развитието, по-важни от които са:

- Бурно развитие на диагностичните, терапевтичните и фармацевтичните медицински технологии;
- Развитие на медицинската наука и справянето с нелечимите досега заболявания;
- Нарастване на продължителността на живота и “натрупване” на хронични заболявания, водещи до инвалидизация и чести хоспитализации;
- Социално-икономически неравенства;
- Високи очаквания на населението от системата на здравеопазване;
- Търсене на нови здравнополитически решения.

В съвременната болница здравните грижи са споделена отговорност на лекарите и сестрите, като основното свързващо звено са медицинските сестри. На тях се пада отговорната роля да подобрят качеството на живот на пациентите като възстановят тяхната независимост и самостоятелност дотолкова, доколкото е възможно.

През цялото време на болничния престой професионалистите по здравни грижи са координатор между пациента, лекарите и близките.

Удовлетвореността на пациента до голяма степен е в пряка зависимост от обема и качеството на грижите, положени за него от медицинския екип като в преобладаващата част от болничния престой, той общува основно с медицинските сестри.

Сестринските грижи не са съсредоточени единствено около конкретния здравен проблем, но включват широк спектър от действия по подкрепа, съветване, обучение и консултиране, свързани с превенцията и социалния статус на болния.

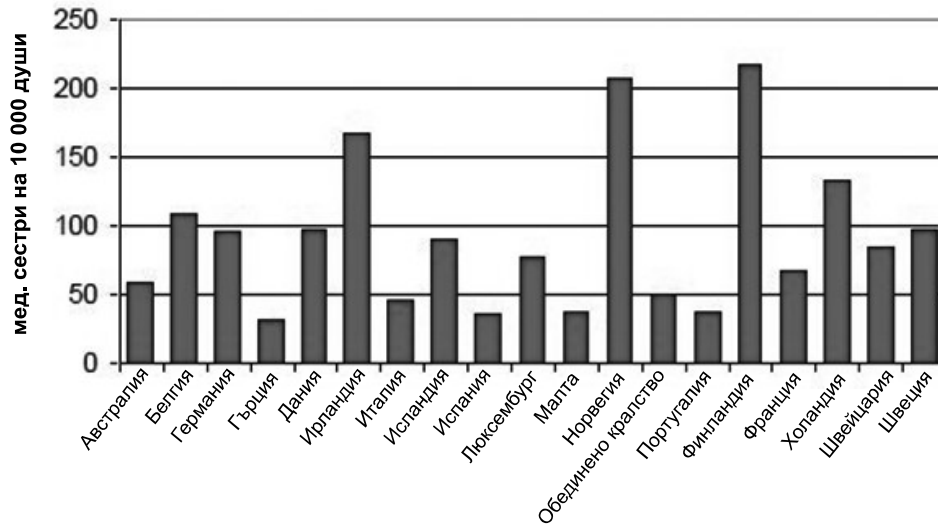
От посоченото дотук става ясно, че професията на медицинската сестра при всички обстоятелства изпитва сериозно влияние на променящата се среда и продължава да е свързана с високи натоварвания, нови задължения, много очаквания във всички страни.

В условията на съвременната глобализация придвижването на медицинските професионалисти от едно място на друго, от една страна в друга, не е проблем. Движението е към посока по-добри условия на работа, по-добро възнаграждение, по-висока признателност към положения труд.

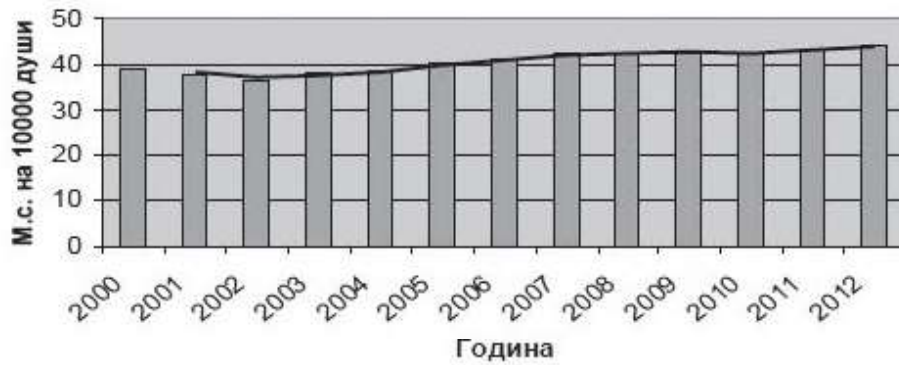
Осигуреността с медицински сестри в страните от Западна Европа и Скандинавия е различна.

На фиг. 2 се вижда осигуреността с медицински сестри в нашата страна, а на фиг. 3 е представена динамиката на броя на медицинските сестри в България за тридесет и две годишен период. В началото на новия век, в резултат на последователните реформи в нашето здравеопазване, броят на медицинските сестри бележи рязък спад.

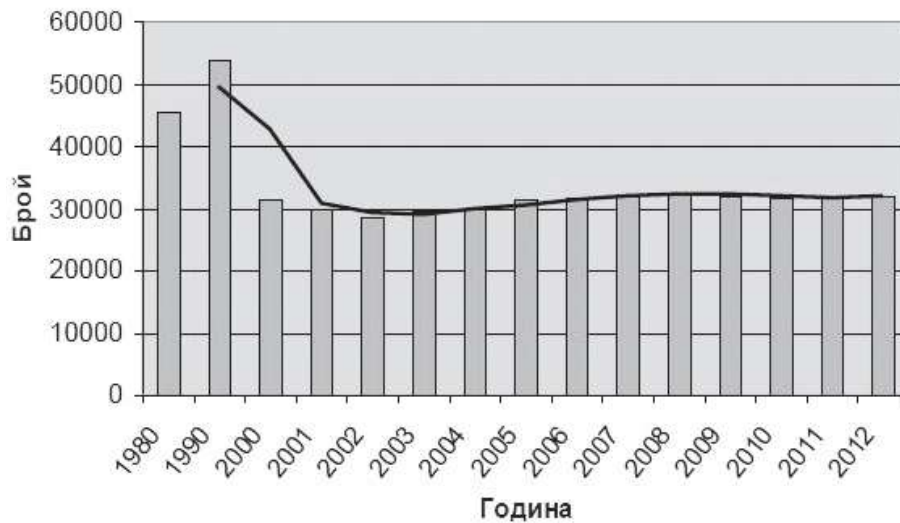
Освен национални, съществуват и регионални диспропорции в осигуреността на различните области в България с медицински сестри. По-добра е осигуреността в столицата и големите градове, а по-ниска – в пограничните, планинските и полупланински райони на страната.

Фиг. 1. Осигуреност с медицински сестри в Западна Европа/Скандинавски страни (на 10 000 души)

Фиг. 2. Медицински сестри в България на 10 000 души (2000-2012 г.)

Фиг. 3. Динамика на броя на медицинските сестри в България 1980-2012 г.

Фиг. 4. Осигуреност с медицински сестри на 10 000 души по области в България за 2012 г.

Защо не достигат професионалисти по здравни грижи

1. Все по-малък е броят на младите хора, кандидати за тази професия.
2. Много от новозавършилите професията не започват работа, а си намират друго поприще.
3. Много от новозавършилите и практикуващите професията заминават за чужбина.
 - Ниско възнаграждение на труда;
 - Трудна професия, неоченена обективно;
 - Бавно кариерно развитие, свързано с непрекъснатата квалификация и обучение, които обичайно са платени;
 - Неадекватно и често агресивно поведение на пациентите;

- Изместване и отдалечаване от предмета на дейност (здравните грижи) към административни и документални задължения;
- Пазарен принцип в търсенето на сестринския труд;
- Обидно и пренебрежително отношение в личностен план.

Десет предизвикателства пред сестринската професия в следващите години:

1. Практикуване на професия в условия на перманентни промени и реформи в здравните системи у нас и по света.
2. Увеличаване на професионалното натоварване на здравните специалисти в следващите години.

Фиг. 5. По какви причини най-често медицинските сестри напускат работа?

3. Бавно нарастващи трудови възнаграждения в условията на недофинансиран здравен сектор.

4. Демографско застаряване на населението и пренасочване на здравните грижи към третата възраст и хроничните болести.

5. Обслужване на мултинационални и мултиетнически контингенти и пациенти с неизвестен здравен статус.

6. Динамично развитие на медицинската наука, иновации и високи технологии, налагащи професионална адаптация.

7. Среща с нови лекарствени аналози и медицински изделия, изискващи нови познания и технически умения.

8. Компетентности за работа в мултифункционални екипи и взаимозаменяемост.

9. Отговорности към промоцията на здравето, подобряване на здравната информираност и здравните знания.

10. Готовност за работа при извънредни ситуации (природни бедствия, пожари, катастрофи), както и в операции и мисии, свързани с отбраната и националната сигурност.

Създаването на Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи е голямо постижение в развитието на сестринството в новото време. Съсловната организация е призвана не само да защитава правата на своите членове, но и да бъде гарант на промените. Сред най-важните цели на асоциацията са позициониране на сестринството на достойното му място и гарантиране на по-добри

условия и достойно заплащане на сестринския труд. Подкрепата на сестринството трябва да става на всички ранища – от законодателния орган на държавата, правителството, общините, мениджърите на различните управленски нива в здравната система. Само тогава могат да се постигнат реални резултати, които ще бъдат не само от полза за сестринското съсловие, но и за цялото общество, което заслужава по-добро и качествено здравеопазване.

Независимо от всички трудности и нерешени проблеми на сестринството у нас и по света, това е една уникална професия, свързана с универсалните и исконни човешки ценности. Трябва да се изпита, за да се разбере:

“Когато помисля за всичките пациенти и техните близки, с които съм работила през годините, знам, че повечето от тях не си спомнят, нито пък аз тях. Но също знам, че съм дала едно малко парченце от себе си на всеки от тях, и всеки от тях на мен, и тази красива мисъл движеше моето съзнание през цялата ми кариера като сестра.” (“Сестринството е сърцето на здравеопазването”, Дона Уилк Кардило).

Адрес за кореспонденция:
Доц. д-р Тодор Черкезов, дм
МБАЛ „Д-р Ат. Дафовски”
бул. „Беломорски” № 53
6600 Кърджали
E-mail: dr_tcherkezov@abv.bg